

Олександр Замурняк
капітан, курсовий офіцер навчального курсу
кафедри військової підготовки
Національного авіаційного університету
м. Київ (Україна)

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Постановка проблеми. Військова освіта, як інституційна структурна складова суверенних та незалежних держав, є однією з ключових ланок, які визначають боєздатність, морально-психологічний стан та основи розвитку військової організації.

Вона забезпечує якість підготовки військових фахівців відповідно до сучасних вимог, миротворчих, антитерористичних дій, сприяє відтворення кадрового потенціалу збройних сил, зміцнення обороноздатності держави. Сьогодні заходи з підвищення ефективності функціонування системи військової освіти в Україні і потребують інноваційних підходів, забезпечення якості освіти та її відповідності світовим стандартам на основі нових поглядів щодо системного формування змісту підготовки фахівців, реального впровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання, відповідних переліків напрямів і спеціальностей, освітньо - професійних програм з підготовки військових фахівців, моделей галузевих і відомчих стандартів військової освіти фахівців різних рівнів, створення дієвої системи здобуття та підвищення рівня їх кваліфікації протягом усього життя.

Виходячи з цього, особливої актуальності набуває доцільність поглиблення й розширення наукового, психологічного супроводження розвитку військової освіти в Україні, узагальнення, систематизації, осмислення і впровадження позитивного досвіду становлення та розвитку військової освіти в умовах сучасності.

Аналіз актуальних досліджень. Військова освіта провідних країн світу, її творче вивчення й узагальнення, критичний аналіз у сучасних умовах могли би, безперечно, сприяти подальшому зростанню ефективності військово-професійної освіти в Україні.

Таке порівняння є корисним і для об'єктивної оцінки правильності обраного Україною шляху реформ, самого механізму подальшого реформування військової освіти. Це пов'язано з тим, що

підготовка військових фахівців у цих країнах відображає найхарактерніші риси сучасного підходу до створення освітніх структур, взаємодії з цивільними університетами та інститутами та їх функціонування.

Сьогодні залишається недостатньо висвітленими й узагальненими такі системні питання:

управління військовою освітою;

військова освіта в контексті національної безпеки й оборони держави, інтеграція її з цивільною освітою;

структура і функції військової освітньої системи, мережа військових навчальних закладів;

організація, зміст, інформатизація та технології підготовки фахівців різних рівнів і ланок управління;

матеріально-технічне забезпечення й фінансування, психологічні проблеми військовослужбовців, тощо.

Метою статті є узагальнення досвіду та визначення основоположних засад і психологічних проблем, тенденцій розвитку військової освіти в умовах сучасності.

Методи дослідження. Для досягнення цілі та мети статті використані загальнонаукові і спеціальні методи теоретичного та емпіричного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Світова практика чітко орієнтується на системну закономірність розвитку військової освіти, основою якої є захист національних інтересів і забезпечення національної безпеки держави. Саме ці фактори є джерелом існування й розвитку військової освіти. Подібний погляд дозволяє відійти від традиційного підходу до військової освіти, який був пов'язаний, в основному, з військовими і військово-технічними аспектами застосування збройних сил.

Військова освіта тактичного рівня в усіх провідних країнах світу – це корпоративна система підготовки військових фахівців, призначення яких – виконання завдань, зумовлених специфікою функціонування збройних сил і потребою їх застосування в конкретних умовах. При цьому залишаються чинними головні критерії вимог до військової освіти: державі потрібні висококваліфіковані військові фахівці, здатні керувати військами (силами) в бою (операції), навчанням, вихованням, розвитком, психологічною підготовкою особового складу в мирний та воєнний час; створювати, експлуатувати й застосовувати найскладніші

системи озброєння та військової техніки; проводити і контролювати дослідно-конструкторські роботи з випереджального створення нових поколінь озброєння, військової та спеціальної техніки; ефективно діяти при виконанні завдань, які виникають під час здійснення міжнародних антитерористичних і миротворчих операцій, участі в ліквідації локальних воєнних конфліктів тощо.

Сьогодні високотехнологічні війни значно підвищують вимоги до військовослужбовців, адже перемагає не зброя, а люди, які опанували її на високому рівні, психологічно стійкі і підготовлені до дій в екстремальних умовах сучасного бою.

Вимоги часу показали, що командир підрозділу є головним «джерелом» підвищення морально-психологічного стану.

Виховна робота пов'язана з поведінкою офіцера є однією з найскладніших. Наслідуючи приклад офіцера, військовослужбовці і собі розвивають професійно значущі якості, формуючи і зміцнюючи впевненість у своїй поведінці.

По-перше, особистий приклад офіцера є умовою, що дає йому моральне право на виховання підлеглих. Слову начальника вони вірять у тому разі, якщо воно не розходиться з ділом, підкріплене практикою, його здатністю разом із військовослужбовцями долати тяготи військової служби, високим професіоналізмом. По-друге, особистий приклад офіцера – основа авторитету. Про достоїнства і недоліки командира підлегли судять за його справами та вчинками. На підставі поведінки начальника військовослужбовці формують свою думку і визначають ставлення до нього. По-третє, особистий приклад офіцера представляє значну наочність.

Важливою задачею військової освіти в умовах наших днів є освоєння офіцерами таких функцій військово-професійної діяльності, які відповідали б загальнолюдським, демократичним цінностям. Без цих основ не можуть існувати довірчі відносини між військовою та цивільною частинами суспільства.

Аналіз сучасних військових освітніх систем, наукових досліджень в цій галузі дають змогу виокремити основні закономірності їх розвитку. Останні мають суттєве значення для визначення стратегічної мети, завдань, основних шляхів та засад створення систем військової освіти, організації підготовки військових фахівців і всебічного забезпечення цього процесу.

Характерною ознакою систем військової освіти провідних країн світу в даний момент є підготовка офіцерських кадрів різних

рівнів та категорій з країн - партнерів. При цьому знову ж таки переслідуються та враховуються національні інтереси.

Зміст військової освіти формуються на перспективу, відбиваючи склад, стан, призначення, задачі видів і родів військ.

Значна увага приділяється комплексному навчання, коли розробляються комплексні програми на основі інтеграції декількох навчальних дисциплін. Акцент при цьому робиться на висвітлення таких проблем: національна безпека й національні інтереси, оперативне та бойове застосування видів і родів військ, частин, системний і ситуативний аналіз, упровадження комп'ютерних технологій, гуманітарне право, наукові засади суспільно-економічного розвитку, менеджмент тощо.

У провідних країнах світу національна військова освіта вважаються джерелом формування інтелектуального та духовного потенціалу офіцерського корпусу, що забезпечує захист держави та її національних інтересів.

Висновки. У провідних країнах світу здійснюється активна й цілеспрямована державна політика в галузі військової професійної освіти. Основою останньої є захист національних інтересів і забезпечення національної безпеки держави. Саме національні інтереси й забезпечення національної безпеки держави є джерелом і потужним фактором розвитку військової освіти, підвищення психологічного рівня особового складу.

Адже бойова підготовка дає змогу воїнам у отримувати військові знання, формувати бойові навички і вміння – основу впевненості в собі, а психологічна підготовка озброює його здатністю підтримувати психологічну готовність до негайних бойових дій.

Ураховуючи різноманітні зразки поведінки навколишніх людей, у військовослужбовця виникає потреба в поліпшенні особистісних якостей, включаючи психологічний механізм впливу наслідування. Тільки вчинки й дії офіцера, на відміну від його слів, можуть дати чітке уявлення підлеглим про правила поведінки.

Акцент у військовій освіті робиться на вироблення в майбутніх офіцерів активності, долання психологічних проблем, розвиток лідерських якостей, творчого підходу, гнучкості мислення, навичок критичного аналізу, вміння узагальнювати інформацію, обмінюватися нею, витримки у критичних ситуаціях, готовності взяти на себе відповідальність за прийняте рішення.

Література

1. Владимірова С. Исследования в области совершенствования профессионализма личного состава вооруженных сил США / С.Владимірова, А. Стрелецкий // Зарубежное военное обозрение. – 2006. – № 5. – С. 15–19.

2. Актуальні проблеми психологічної допомоги, соціальної та медико-психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції / Матеріали VI міжвідомчої науково-практичної конференції 26 травня 2016 року.

3. Вища освіта України – європейський вимір : стан, проблеми, перспективи : матеріали до підсумкової колегії МОНУ (Київ, 21 березня 2008) / Міністерство освіти і науки України. – К. : МОНУ, 2008. – 165 с.

4. Гацко М. Профессиональная подготовка унтер-офицеров и сержантов в зарубежных армиях / М. Гацко // Зарубежн. воен. обозрение. – 2009. – № 5. – С. 21–28.

5. Горбачев Б. Отборная армия с китайской спецификой / Б. Горбачев // Азия и Африка. – 2000. – № 3. – С. 8–17.

6. Зубко В. М. Порівняльний аналіз як передумова прийняття реформаторських рішень / В. М. Зубко // Сучасні системи вищої освіти : порівняння для України. – К. : Вид. дім «КМА Academia», 1997. – С. 7–30. 160

7. Иващенко В. Академия ВВС США / В. Иващенко // Зарубежное военное обозрение. – 1997. – № 10. – С. 29–35.

8. Військова педагогіка у професійній діяльності офіцера і сержанта : навчальний посібник. Книга 1. “Загальні основи педагогіки та військова дидактика” / [О. В. Бойко, Л. В. Коберський, В. М. Кожевніков, А. М. Романишин, С. В. Скрипник] – Львів : АСВ, 2012. – 454 с.

9. Лазукин В. Подготовка офицерских кадров в ВС ФРГ / В. Лазукин // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – № 2. – С. 26–30.

10. Нецадим М. І. Військова освіта в Україні : історія, теорія, методологія, практика: монографія / М. І. Нецадим. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. – 852 с.

11. Приходько Ю. І. Концептуальні засади розвитку військової освіти в Україні / Ю. І. Приходько // Збірник. наук. праць «Військова освіта». – К. : МО України. – 2008. – №1(21). – С. 125–138.

12. Стрелецкий А. Система подготовки офицерских кадров в США / А. Стрелецкий // Зарубежное военное обозрение. – 2006. – No 6. – С. 16–21.